

DENEY 9-1 AC RC Devresi

DENEYİN AMACI

1. AC devrede, seri RC ağının karakteristiklerini anlamak.
2. Kapasitif reaktans, empedans ve faz açısı kavramlarını anlamak.

GENEL BİLGİLER

Saf bir dirence ac gerilim uygulandığında, akım uygulanan gerilimle aynı fazda olur. Bu yüzden direnç faz açısına sahip değildir ve basitçe $R\angle 0^\circ$ şeklinde yazılır. Saf bir kondansatöre ac gerilim uygulandığında ise, akım gerilimden 90° ileride olur. Bu yüzden kondansatör bir faz açısına sahiptir. Kondansatörün alternatif akım akışına karşı gösterdiği zorluğa kapasitif reaktans denir ve $X_C\angle -90^\circ$ ya da $-jX_C$ olarak yazılır. X_C 'nin genliği $X_C=1/2\pi fC=1/\omega C$ dir.

AC kaynak gerilimi ile beslenen bir seri RC devresi, Şekil 3-1-1'de gösterilmiştir. Bu devrenin empedansı şu şekilde ifade edilir:

$$Z_T = Z_1 + Z_2 = R\angle 0^\circ + X_C\angle -90^\circ$$

Devredeki akım,

$$I = E / Z_T \quad (\text{akım, gerilimden ileridedir})$$

R'nin üzerindeki gerilim,

$$E_R = I R$$

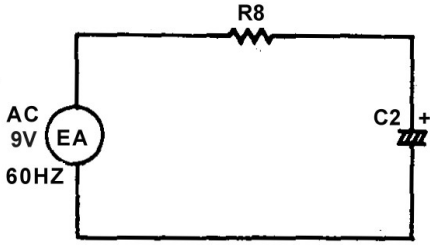
C üzerindeki gerilim,

$$E_C = I X_C$$

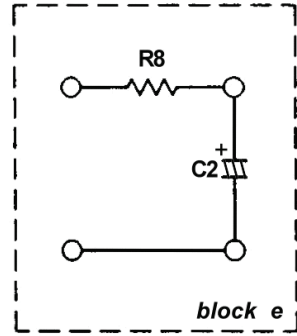
Kirchoff'un gerilim yasasına göre,

$$\Sigma V = E - V_R - V_C = 0$$

yada $E = V_R + V_C$

Şekil 3-1-1 Seri RC devresi

Şekil 3-1-2 Bağlantı diyagramı
(KL-24002 blok e)

KULLANILACAK ELEMANLAR

1. KL-22001 Temel Elektrik Devreleri Deney Düzeneği
2. KL-24002 Temel Elektrik Deney Modülü
3. Multimetre

DENEYİN YAPILIŞI

1. KL-24002 modülünü, KL-22001 Temel Elektrik Devreleri Deney Düzeneğinin üzerine koyun ve e bloğunun konumunu belirleyin.
2. KL-22001'deki AC Kaynaktan E_A'ya, 9VAC gerilim uygulayın.
E_A'yı ölçün ve kaydedin. E_A= _____ V

3. Aşağıdaki değerleri hesaplayın ve kaydedin. ($R_8=1K\Omega$, $C_2=4.7\mu F$)

C2 nin reaktansı $X_C =$ _____ Ω
Toplam empedans $Z_T =$ _____ Ω
Devredeki akım $I =$ _____ mA
R8'deki gerilim $E_R =$ _____ V
C2'deki gerilim $E_C =$ _____ V
Harcanan güç $P =$ _____ mW

4. AC voltmetre kullanarak, E_R ve E_C değerlerini ölçün ve kaydedin.

R8'deki gerilim $E_R =$ _____ V
C2'deki gerilim $E_C =$ _____ V

Ölçülen değerler, 3. adımda hesaplanan değerlere eşit midir?

_____

5. $E_A = E_R + E_C$ denklemini kullanarak, devreye uygulanan gerilimi hesaplayın.

$E_A =$ _____ V

Hesaplanan değer, 2. adımda ölçülen değere eşit midir?

_____

Değilse, nedenini açıklayın.

_____

6. Ölçülen E_R ve E_C değerlerini kullanarak, I akımını hesaplayın ve kaydedin.

$I =$ _____ mA

Bu akım değeri, 3. adımda hesaplanan akım değerine eşit midir?

_____

7. R , X_C , ve Z_T değerlerini kullanarak, aşağıdaki alana bir vektör diyagramı çizin.

SONUÇLAR

Bu deneyde, X_C , Z_T ve θ faz açısı değerleri hesaplanmıştır. Bu X_C , Z_T ve θ değerleri sırasıyla, $X_C=1/(2\pi fC)$, burada $f=50\text{Hz}$, $Z_T=\sqrt{R^2+X_C^2}$, ve $\theta = \tan^{-1} (X_C/R)$ denklemleriyle hesaplanabilir.

DENEY 9-2 AC RL Devresi

DENEYİN AMACI

1. AC devrede, seri RL ağının karakteristiklerini anlamak.
2. Endüktif reaktans, empedans ve faz açısı kavramlarını anlamak.

GENEL BİLGİLER

Saf bir endüktansa ac gerilim uygulandığında, akım gerilimden 90° geride olur. Bu yüzden endüktans bir faz açısına sahiptir. Endüktansın alternatif akım akışına karşı gösterdiği zorluğa endüktif reaktans denir ve $X_L \angle 90^\circ$ ya da $-jX_L$ olarak yazılır. X_L 'nin genliği, $X_L = 2\pi fL = \omega L$ 'dir.

AC kaynak gerilimi ile beslenen seri RL devresi, Şekil 3-2-1'de gösterilmiştir. Bu devrenin empedansı aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$Z_T = Z_1 + Z_2 = R \angle 0^\circ + X_L \angle 90^\circ$$

Devredeki akım,

$$I = E / Z_T \quad (\text{akım, gerilimin gerisindedir})$$

R'nin üzerindeki gerilim,

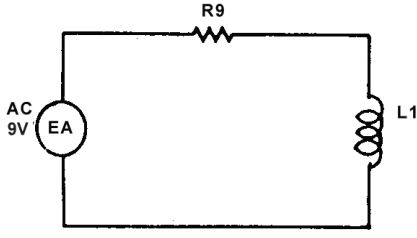
$$V_R = I R$$

L'nin üzerindeki gerilim,

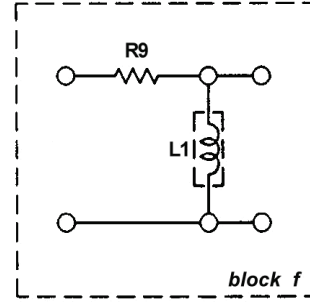
$$V_L = I X_L$$

Kirchoff'un gerilim yasasına göre,

$$\Sigma V = E - V_R - V_L = 0 \quad \text{yada} \quad E = V_R + V_L$$

Şekil 3-2-1 Seri RL devresi

Şekil 3-2-2 Bağlantı diyagramı
(KL-24002 blok f)

KULLANILACAK ELEMANLAR

1. KL-22001 Temel Elektrik Devreleri Deney Düzeneği
2. KL-24002 Temel Elektrik Deney Modülü
3. Multimetre

DENEYİN YAPILIŞI

1. KL-24002 modülünü, KL-22001 Temel Elektrik Devreleri Deney Düzeneğinin üzerine koyun ve f bloğunun konumunu belirleyin.
2. Şekil 3-2-1'deki devre ve Şekil 3-2-2'deki bağlantı diyagramı yardımıyla gerekli bağlantıları yapın. L1 konumuna, 0.5H'lik endüktans yerleştirin. KL-22001'deki AC Kaynaktan E_A 'ya, 9VAC gerilim uygulayın.
 E_A 'yı ölçün ve kaydedin. $E_A = \underline{\hspace{2cm}}$ V

3. Aşağıdaki değerleri hesaplayın ve kaydedin. ($L1=0.5H$, $R9=1K\Omega$)

L1'in reaktansı $X_L = \underline{\hspace{2cm}}$ Ω

Toplam empedans $Z_T = \underline{\hspace{2cm}}$ Ω

Devredeki akım $I = \underline{\hspace{2cm}}$ mA

R9'daki gerilim $E_R = \underline{\hspace{2cm}}$ V

L1'deki gerilim $E_L = \underline{\hspace{2cm}}$ V

Kalite faktörü $Q = X_L / R = \underline{\hspace{2cm}}$

Faz açısı $\theta = \underline{\hspace{2cm}}$

Harcanan güç $P = \underline{\hspace{2cm}}$ mW

4. AC voltmetre kullanarak, E_R ve E_C değerlerini ölçün ve kaydedin.

R9'daki gerilim $E_R =$ _____ V

L1'deki gerilim $E_L =$ _____ V

Ölçülen değerler, 3. adımda hesaplanan değerlere eşit midir?

_____

5. $E_A = E_R + E_L$ denklemini kullanarak, devreye uygulanan gerilimi hesaplayın.

$E_A =$ _____ V

Hesaplanan değer, 2. adımda ölçülen değere eşit midir?

_____

Değilse, nedenini açıklayın.

_____

6. R, X_L , ve Z_T değerlerini kullanarak, aşağıdaki alana bir vektör diyagramı çizin.

SONUÇLAR

Bu deneyde, seri RL devresi incelenmiştir. Bir endüktansın endüktif reaktansı, frekansla orantılıdır. X_L sonucu, 60Hz'lik frekans için geçerlidir. RL devresinin, Q kalite faktörü X_L 'nin R'ye oranıdır. Yani, $Q = X_L/R$.

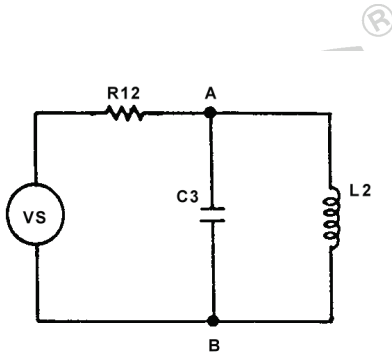
DENEY 9-3 AC RLC Devresi

DENEYİN AMACI

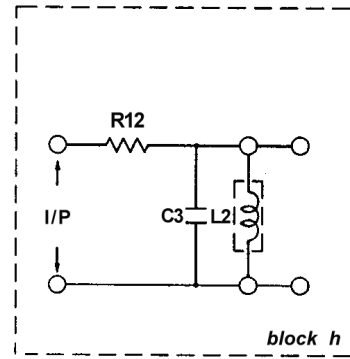
1. AC devrede, RLC ağının karakteristiklerini anlamak.
2. RLC devresinin rezonans frekansını ölçmek.

GENEL BİLGİLER

Şekil 3-3-1'de, ac güç kaynağıyla beslenen bir seri-paralel RLC devresi gösterilmiştir. Daha önce ifade edildiği gibi, kapasitif reaktans X_C ve endüktif reaktans X_L , frekansla değişir. Bu nedenle, L2 ve C3'ten oluşan paralel devrenin net empedansı da frekansla değişecektir. fr rezonans frekansı olarak ifade edilen bir frekans değerinde, X_L ile X_C eşit olur ve paralel devre rezonanstaki çalışır. Rezonans frekansı, $f_r = 1/(2\pi\sqrt{LC})$ denklemi ile ifade edilir.

Şekil 3-3-1 Seri-paralel RLC devresi

Şekil 3-3-2 Bağlantı diyagramı (KL-24002 blok h)

KULLANILACAK ELEMANLAR

1. KL-22001 Temel Elektrik Devreleri Deney Düzeneği
2. KL-24002 Temel Elektrik Deney Modülü
3. Osiloskop

DENEYİN YAPILIŞI

1. KL-24002 modülünü, KL-22001 Temel Elektrik Devreleri Deney Düzeneğinin üzerine koyun ve h bloğunun konumunu belirleyin.
2. Şekil 3-3-1'deki devre ve Şekil 3-3-2'deki bağlantı diyagramı yardımıyla gerekli bağlantıları yapın. L2 konumuna, 0.1H'lik endüktans yerleştirin.
3. Fonksiyon Üretcinin Fonksiyon seçicisini, sinüzoidal dalga konumuna getirin. Osiloskobu, fonksiyon üretcinin çıkışına bağlayın.

1KHz, 5Vp-p'lik bir çıkış elde etmek için, Genlik ve Frekans kontrol düğmelerini ayarlayın ve bu çıkışı devre girişine bağlayın (I/P).

4. Osiloskop kullanarak, L2, C3 ve R12 üzerindeki gerilimleri ölçün ve kaydedin.

$$V_L = \text{_____} V_{p-p}$$

$$V_C = \text{_____} V_{p-p}$$

$$V_R = \text{_____} V_{p-p}$$

5. $f_r = 1/(2\pi\sqrt{LC})$ denklemini kullanarak, devrenin rezonans frekansını hesaplayın

ve kaydedin. (L2=0.1H, C3=0.01µF)

$$f_r = \text{_____} \text{ Hz}$$

6. Maksimum V_{AB} değerini elde etmek için, Fonksiyon üretcinin çıkış frekansını değiştirin.

Osiloskop kullanarak, giriş frekansını ölçün ve kaydedin.

$$f = \text{_____} \text{ Hz}$$

f frekans değeri ile, 5. adımda hesaplanan f_r rezonans frekans değeri aynı mıdır?

_____

SONUÇLAR

Bu deneyde, rezonans frekansı ve devre elemanlarının gerilimleri ölçülmüştür. Rezonans frekansı yaklaşık 5KHz'dir ve maksimum çıkış bu frekansta görülmektedir.

